

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

Public Participation in Water Management for Agriculture of Mae Sa Sub-
District Administrative Organization, Wiang Sa District, Nan Province

รัชรินทร์ ธนานุตยกุล¹ ชีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล² และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ³

Rutcharin Tananuttayakun, Theeratas Rojkitjakul and Kiettisak Suklueang

Received: August 27, 2024

Revised: September 30, 2024

Accepted: September 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี จากการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 352 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ t-test และการทดสอบค่าเอฟ F-Test และการเปรียบเทียบ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน และใช้เทคนิคการสรุปเนื้อหาเสนอแนะทาง ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2)

¹ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดน่าน; Nan Provincial Local Government Promotion Office

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน และ 3) ปัญหา อุปสรรค คือ งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ประชาชนบางส่วนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ข้อเสนอแนะ คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรนั้นทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และพนักงานมีความเมตตา แสดงไมตรีจิตร์ พร้อมให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา อุปสรรค ให้กับประชาชน ทั้งสร้างความมั่นใจในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบล ว่าการดำเนินงานต่าง ๆ นั้นตั้งอยู่บนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารจัดการน้ำ, การเกษตร

Abstract

This research article aims to: 1) study the level of public participation in water management for agriculture. 2) Compare opinions on people's involvement in agriculture-related water management, broken down by personal factors. 3) Study problems, obstacles, and suggestions for public participation in agriculture in Mae Sa Subdistrict Administrative Organization, Wiang Sa District, Nan Province. They are conducted according to the integrated research method. Quantitative research: This is survey research. The population is 352 people aged 18 years and over. Data is analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. T-Test, F-Test, and Comparison and Qualitative Research By conducting in-depth interviews with ten key informants or people and using the technique of summarizing content to present guidelines, the research results found that 1) public participation in water management for agriculture is at a high level. And public participation in water management for agriculture according to the principles of Iddhipatthamma. Overall, it is at a high level. 2) People of different ages, education levels, and incomes have different opinions on participation in water management for agriculture. Statistically significant at the 05 and .01 levels, while other aspects were not different. 3) One problem and obstacle is the need to increase the budget for operations. Some

people could be more involved in the operation. The suggestion is that water management for agriculture involves administrators, and the officers and employees are kind. Show goodwill. Be ready to provide assistance and solve problems and obstacles for people. Both build confidence in the water management of the subdistrict administrative organization and that various operations are based on rules, regulations, and laws.

Keywords: Participation, Water Management, Agriculture

บทนำ

สถานการณ์น้ำไม่ได้เป็นปัญหาเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นกับนานาประเทศ เนื่องจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน ในขณะที่ความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เช่น การสร้างเขื่อน ทำได้ยากขึ้นเนื่องจากต้องคำนึงต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ความคุ้มค่า และผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการก่อสร้าง ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้ใช้แนวทางการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แต่ขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรน้ำ ขาดการคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงเกิดขึ้นกับประเทศไทยบ่อยครั้ง (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2549) การกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการน้ำได้ยึดหลักแนวทางจากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยมีการน้อมนำแนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและยั่งยืนโดยเฉพาะภาคเกษตรที่ได้นำแนวทางนี้มาประยุกต์ใช้ทั้งในระดับเกษตรกร ครัวเรือน และชุมชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ การกำหนดแนวทาง ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ใช้องค์ความรู้ที่ทันสมัยมาใช้ในการเกษตร เพื่อเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) ที่ยังคงยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และยึดหลัก คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มาใช้เป็นหลักในการขับเคลื่อนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคม ในส่วนประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือ การปรับตัวของเกษตรกรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสร้างความมั่นคงทางด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำ และเร่งแก้ไขวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จังหวัดน่านเป็นหนึ่งในจังหวัดที่ประสบกับปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ และปัญหาน้ำท่วมจากอดีตที่ผ่านมาปริมาณฝนของกลุ่มน้ำน่านในปีนี้น้อย หรือปีแล้งปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการน้ำในการทำการเกษตร จึงทำให้เกิดปัญหาความขาดแคลนน้ำในหลายโครงการชลประทาน แม้ว่าในกลุ่มน้ำน่านมีเขื่อนขนาดใหญ่เป็นแหล่งน้ำต้นทุน ได้แก่ เขื่อนสิริกิติ์ ทำหน้าที่คอยเก็บกักน้ำไว้ในช่วงหน้าแล้ง พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในเขตโครงการชลประทาน และได้รับจัดสรรเป็นรอบด้วยปริมาณที่จำกัด ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในการทำการเกษตร ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ก็จะหันมาสูบน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้มากขึ้น ผลกระทบที่ตามมาคือ ระดับน้ำบาดาลไม่สามารถคืนสู่ภาวะสมดุลได้ และปริมาณน้ำบาดาลที่เคยสูบได้ในระดับชั้นน้ำบาดาลระดับตื้นก็จะสูบน้ำได้น้อยลงหรือสูบไม่ได้เลย จึงส่งผลทำให้เกษตรกรก็ต้องขุดเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ในชั้นน้ำบาดาลระดับที่ลึกกว่าเดิม ซึ่งทำให้ต้นทุนในการเพาะปลูกที่สูงขึ้น นอกจากนั้นในปีนํ้ามากก็ประสบปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำจากการไหลบ่าจากทั้งแม่น้ำน่านและยม ระบบการบริหารจัดการน้ำในกลุ่มน้ำน่านเป็นการบริหารปริมาณน้ำต้นทุนหรือปริมาณน้ำท่าที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำจัดสรรได้ยังการใช้น้ำเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ ถ้าดำเนินการบริหารจัดการอ่าง ๆ โดยไม่ปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลกระทบตามมาดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากปัญหาที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ปัญหาการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มน้ำน่านเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญของกลุ่มน้ำน่าน โดยเฉพาะขาดองค์การบริหารจัดการน้ำที่เข้มแข็งทำให้การจัดสรรน้ำแก่ผู้ใช้น้ำไม่เป็นธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและคุณภาพน้ำ มีปัญหาการบุกรุกทำลายป่าทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน และปัญหาน้ำกัดเซาะตลิ่ง กลุ่มน้ำสาขาส่วนใหญ่มีปัญหาการปนเปื้อนสารเคมี และน้ำเน่าเสีย เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้โดยการบังคับใช้กฎหมาย และกฎหมายอย่างจริงจัง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ แต่ในบางกรณี เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อการชลอน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก ยังขาดกฎหมายว่าด้วยการชดเชยความเสียหาย และเสียโอกาสในการใช้พื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องร่างกฎหมายขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวนี การบรรเทาปัญหาความขาดแคลนน้ำ น้ำท่วม และการบริหารจัดการน้ำในเงื่อนไข จำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงสภาพปัญหาน้ำขาดแคลน สภาพน้ำท่วม และทิศทางการไหลของน้ำท่วมการใช้น้ำผิวดินร่วมกับน้ำบาดาล การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เกณฑ์การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำ การจัดทำแผนการบริหารจัดการ

น้ำโดยประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อการวางแผนบริหารจัดการน้ำลุ่มน้ำ และสามารถใช้เป็นเครื่องประกอบการตัดสินใจในการวางแผนจัดการน้ำได้ทั้งในระยะสั้น และระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ฐกร กาญจน์จิระเดช, มยุรี รัตนเสริมพงศ์ และสมบูรณ์ สุขสำราญ, 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาในเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เพื่อพิสูจน์และสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในพื้นที่ ในการบริหารจัดการน้ำด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยกระบวนการการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งสามารถสนองตอบความต้องการของคนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง และการบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรม คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และสร้างสามัคคีในการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ทั้งนี้เพื่อให้โครงการพัฒนาต่างๆ บรรลุเป้าหมายในการสร้างและพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่สาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) ซึ่งได้ค่าความ

เชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.970 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่อยู่อาศัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 352 คน ได้มาจากการแทนค่าในสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) เก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที่ t-test และการทดสอบค่าเอฟ F-Test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญนัยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มที่ 3 นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มที่ 4 ผู้นำหมู่บ้านในตำบลแม่สา และกลุ่มที่ 5 ตัวแทนประชาชนในตำบลแม่สา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลขอหนังสือจากวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ นัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์โดยขออนุญาตใช้วิธีจัดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ด้วยตนเองและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.13$) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.11$) และ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.10$) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิริยะ (ความเพียร) ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมา คือ

ด้านจิตตะ (ความคิด) ($\bar{X} = 4.14$) ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ($\bar{X} = 4.12$) และด้านฉันทะ (ความพอใจ) ($\bar{X} = 4.08$) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี เพศ และอาชีพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า 1) ปัญหา อุปสรรค คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรนั้น พบปัญหา คือ งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ประชาชนบางส่วนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบล 2) ข้อเสนอแนะ คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรนั้นทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และพนักงานมีความเมตตา แสดงไมตรีจิตร์ พร้อมให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา อุปสรรค ให้กับประชาชน ทั้งสร้างความมั่นใจในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบล ว่าการดำเนินงานต่าง ๆ นั้นตั้งอยู่บนกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิริยะ (ความเพียร) รองลงมา คือ ด้านจิตตะ (ความคิด) ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) และด้านฉันทะ (ความพอใจ) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ทั้งนี้เพราะภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมวางแผนและตัดสินใจการทำโครงการต่าง ๆ ที่บรรจุในแผนพัฒนาสามปี และภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทำงานและบูรณาการร่วมกันเพื่อปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีทั้งการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ ผลกระทบ ผลประโยชน์ และความเป็นไปได้ต่อโครงการกิจกรรมที่จะกำหนดขึ้นอย่างรอบคอบโดยการจัดให้มีการประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นด้านการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร มีความใส่ใจในการติดตาม และประเมินผลโครงการ/กิจกรรมความคืบหน้าด้านการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรเป็นไปอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพน้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่สามารถนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคได้แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ในการบริโภคได้ทันที โดยคุณภาพน้ำที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ความขุ่นเหลืองและแมลงกานีสซึ่งมีค่าเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ในส่วนของรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคที่เหมาะสมกับชุมชนประกอบด้วย การเพิ่มความตระหนักและความรู้ให้กับชุมชน การสำรวจแหล่งทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคของหมู่บ้านร่วมกัน การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในชุมชนจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำแบบต่าง ๆ และการทำแผนชุมชนในการปรับปรุงระบบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค

ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน (IWRM) ของประเทศและการผลักดันสู่การปฏิบัติ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง” ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานตามองค์ประกอบหลักได้แก่ การสร้างสถานะแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้แก่ด้านนโยบายด้านแผนลุ่มน้ำและยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำและการสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการใช้น้ำจากภาครัฐที่มีต่อการบริหารจัดการพบว่ากลุ่มประชาชนและกลุ่มผู้นำมีความรู้ความเข้าใจการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับประเทศและระดับลุ่มน้ำอยู่ในระดับน้อยขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์จากภาคีที่เกี่ยวข้องและขาดกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติการใช้กฎระเบียบไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและไม่นำกฎหมายที่มีอยู่มาใช้อย่างจริงจังจึงควรใช้รูปแบบ

การส่งเสริมประชาสัมพันธ์การกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนการวิจัยทั้งในระดับนโยบายและระดับท้องถิ่นที่จะนำไปเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆต่อประชาชนนักเรียนนักศึกษาภาคเอกชนตลอดจนฐานข้อมูลที่สำคัญในระดับลุ่มน้ำที่จะนำไปสู่สถานะแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

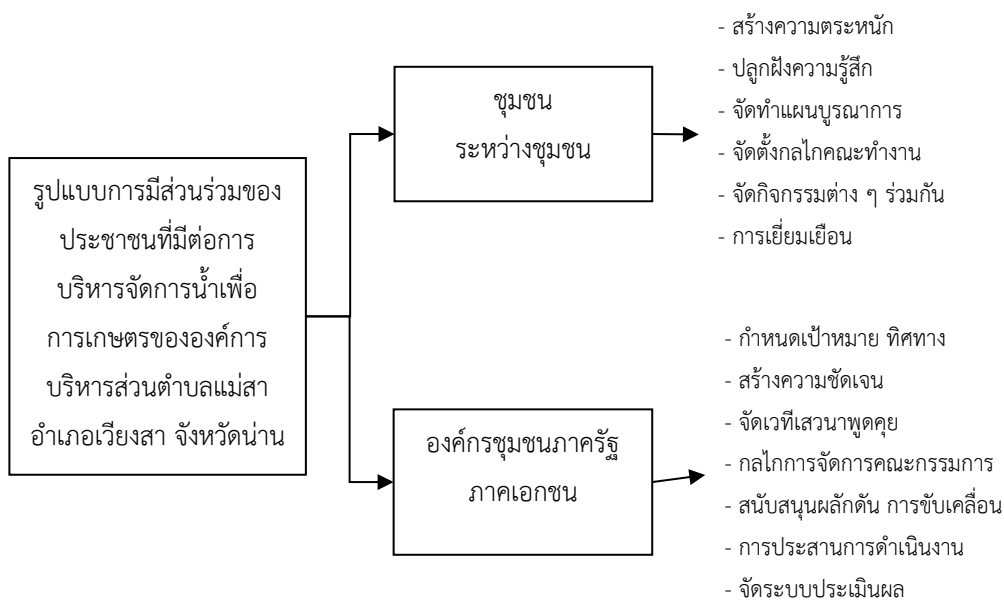
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี เพศ และอาชีพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภิตา สุรินทร์ (2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน:กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำในพื้นที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนเช่นเพศอายุอาชีพรายได้ตำแหน่งและบทบาทในคณะกรรมการจัดการน้ำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริจำนวน 176 ครีวเรือนประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่การแจกแจงความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อบรรยายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที่ (t-test) ค่าเอฟ (F-test) และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามด้วย Multiple Linear Regression ผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมด้านกายภาพด้านความคิดและด้านอารมณ์อยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการเป็นเจ้าของอยู่ในระดับมากที่สุด จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าระดับความมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่างไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำทัศนคติในการจัดการน้ำและความพึงพอใจในการจัดการน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหา อุปสรรค คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรนั้น พบปัญหา คือ งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ประชาชนบางส่วนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อเสนอแนะ คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรนั้นทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และพนักงานมีความเมตตา แสดงไมตรีจิตร์ พร้อมให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา อุปสรรค ให้กับประชาชน ทั้งสร้างความมั่นใจในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบล ว่าการดำเนินงานต่าง ๆ นั้นตั้งอยู่บนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของอัตราเดช พรหมกัลป์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย จะต้องเริ่มต้นด้วยเรื่องของการรับรู้ข่าวสารซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุด รองลงมาได้แก่การสนับสนุนร่วมมือ การรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการเสริมอำนาจให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะมีส่วนร่วมน้อยกว่าทุกด้าน ในด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่โปร่งใสและมีความชัดเจนไม่คลุมเครือมาเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ปราศจากการบิดเบือนหรือเจือปนด้วยอคติ มีครบถ้วน เป็นจริง และข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องได้รับความไว้วางใจในการที่จะได้รับรู้รับทราบข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น ขณะที่ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นควรพัฒนาเวทีประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นที่ทุกคนทุกฝ่ายควรที่จะได้รับโอกาสรับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในบรรยากาศของความพร้อมเพรียงสามัคคี มีความไว้นื้อเชื่อใจกัน ผู้เข้าร่วมประชุมควรได้รับโอกาสที่จะได้รับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่ตั้งอยู่บนฐานของความมีน้ำใจต่อกันและการช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และควรที่จะได้รับโอกาสรับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่มีความบริสุทธิ์ โปร่งใส โดยไม่มีผลประโยชน์อื่นใดแอบแฝงสำหรับด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจควรที่จะเป็นผู้รู้และเข้าใจในเหตุและผลเพื่อที่จะได้ตัดสินใจให้ถูกต้องหรือความจำเป็นเร่งด่วน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงพอประมาณ อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรมและพรหมวิหารธรรมขณะเดียวกันในด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนร่วมมือควรตั้งอยู่บนความเห็นที่ชอบประกอบด้วยธรรมและอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผล และมีความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับความพอดี พอประมาณ และพอเพียงและความบริสุทธิ์ สะอาด ปราศจากผลประโยชน์แอบแฝง และเสียผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม ส่วนในด้านการเสริมอำนาจแก่ประชาชนเมื่อมีโอกาสร่วมกันสร้างสรรค์พัฒนาก็ควรมีความบริสุทธิ์ สะอาดปราศจากผลประโยชน์แอบแฝงช่วยเหลือเกื้อกูล และยับยั้งทบทวนเมื่อพบว่าจะส่งผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นซึ่งจะเกิดในปัจจุบันหรือในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จากการสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้สรุปมาเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชน คือ สร้างความตระหนัก ปลูกฝังความรู้ จัดทำแผนบูรณาการ จัดตั้งกลไกคณะทำงาน จัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และการเยี่ยมเยือน 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน คือ กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง สร้างความชัดเจน จัดเวทีเสวนาพูดคุย กลไกการจัดการคณะกรรมการ สนับสนุนผลักดัน การขับเคลื่อน การประสานการดำเนินงาน และจัดระบบประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางเทคนิคและความรู้ในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่
2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในกลไกการปฏิบัติงานเพื่อเป็นหลักในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร
3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจในระบบฐานข้อมูลการประมวลผลและวิเคราะห์ต่อสถานการณ์น้ำที่เกิดขึ้นเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์
4. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีป้ายประชาสัมพันธ์ถึงผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรเป็นการสร้างความโปร่งใส เท่าเทียม และทั่วถึง ให้ประชาชนทุกหมู่บ้านได้รับทราบอย่างเสมอภาค
5. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านได้ตระหนักร่วมกันในการจัดการใช้น้ำเพื่อการเกษตรในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้ใช้น้ำอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- ฐกร กาญจน์จิระเดช, มยุรี รัตนเสริมพงศ์ และสมบุญ สุธาสราญ. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(2), 537-552.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2549). *แนวนโยบายการจัดการน้ำสำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สังจา บรรจงศิริ และคณะ. (2555). *การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน (IWRM) ของประเทศและการผลักดันสู่การปฏิบัติ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : บริษัทจูนพับลิชชิงจำกัด.
- สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ. (2554). *การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- โสภิตา สุรินทะ. (2553). *การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2558). *รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York : Harper and Row.

